

THOMAS SZASZ

ANTI-FREUD

Karl Kraus'un Psikanaliz ile
Psikiyatri Eleştirisi

TÜRKÇESİ
ÇAĞATAY KOPARAL

HECE

Eleştiri

Thomas Stephen Szasz, 15 Nisan 1920'de Budapeşte, Macaristan'da doğdu. 1938'de Amerika'ya yerleşti ve Cincinnati Üniversitesinde tıp eğitimi almaya başladı. 1944'te aynı üniversiteden doktor unvanı aldı. Daha sonra çeşitli hastanelerde görev yaptı. 1956 yılında New York Eyalet Üniversitesi Upstate Tıp Merkezinde profesörlük yapmaya başladı, 1990 yılında emekli oldu fakat ömrünün sonuna kadar yazmaya devam etti. *The Myth of Mental Illness* [Akıl Hastalığı Efsanesi] kitabıyla psikiyatri dünyasında büyük yankılar uyandırdı. Szasz ana argümanlarını psikiyatrinin bilimsel ve sosyal temelleri üzerine kurdu. Psikiyatrik baskı hakkında yaptığı eleştiriler ve kişisel sorumluluğu ve bağımsızlığı savunuşu onu dünya çapında tanınır kıldı, Yılın Hümanisti gibi birçok ödül almasını sağladı. Szasz 8 Eylül 2012 tarihinde kendi hayatına son verdi.

Diğer Eserleri:

Pain and Pleasure [Acı ve Zevk]

Schizophrenia [Şizofreni]

The Ethics of Psychoanalysis [Psikanaliz Etiği]

The Myth of Psychotherapy [Psikoterapi Efsanesi]

Psychiatric Justice [Psikiyatrik Adalet]

The Theology of Medicine [Tıp Teolojisi]

Law, Liberty, and Psychiatry [Hukuk, Özgürlük ve Psikiyatri]

Ideology and Insanity [İdeoloji ve Delilik]

Çağatay Koparal: 24 Eylül 1994'te Marmaris'te doğdu. İlk ve ortaokulu Marmaris'te bitirdi. Liseye Fethiye'de başladı, daha sonra Marmaris'e dönüp orada bitirdi. 2016 yılında Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Tercüme yapmaya üniversiteye girdiğinde başladı. *Hece*, *Moral 0*, *Underground Poetix* ve *Notos* dergileri için tercüme yapıyor, tercüme yapmaya devam ediyor. Özel bir kurumda İngilizce öğretmenliği yapıyor.

ANTİ-FREUD

**Karl Kraus'un Psikanaliz ile
Psikiyatri Eleştirisi**

THOMAS SZASZ

İngilizceden Çeviren:
Çağatay Koparal

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 423
Eleştiri

Orijinal adı: Anti-Freud: Karl Kraus's criticism of
psychoanalysis and psychiatry

Orijinal başlığı Karl Kraus ve Ruh Doktorları: Öncü Bir
Eleştirmen ve Onun Psikiyatri ile Psikanaliz Eleştirisi'dir ve 1977'de
Routledge and Kegan Paul tarafından basılmıştır.

© 1976, 1990 Thomas Szasz

Birinci Basım: Şubat 2017
©Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA
www.sarakusta.com.tr

Editör: Hayriye Ünal

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Baskı: Dumat Ofset
T: (0312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9556-21-7

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak Nu: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr
www.hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

Çevirmenin Notu / 11
Ön Söz / 13
Birinci Baskıya Ön Söz / 21
Teşekkür / 27

1. Kısım

Karl Kraus: Ruh Doktorlarının Karşısında bir Hicivci

<i>1. Bölüm:</i> Kendisi ve Çalışmaları / 31
<i>2. Bölüm:</i> Kraus ile Freud: Maske Düşürenin Maskesini Düşürme / 47
<i>3. Bölüm:</i> Karl Kraus: Soylu Retorikçi / 71
<i>4. Bölüm:</i> Kraus'un Kültür Tarihindeki Yeri / 87
<i>5. Bölüm:</i> Günümüzde Karl Kraus / 111

2. Kısım

Karl Kraus: Yazılarından Seçmeler

<i>6. Bölüm:</i> Psikanaliz ile Psikoloji Üzerine / 137
<i>7. Bölüm:</i> Kurumsal ve Adli Psikiyatri Üzerine / 161
<i>8. Bölüm:</i> Dil, Yaşam ve Aşk Üzerine / 189
Özet / 197
Kaynakça / 199
Dizin / 221

Marcel Faust için

Size Őunu söyleyeyim: İnsanlar söyledikleri her boş söz için kıyamet günü hesap verecek. Kendi sözle-
rinizle aklanacak, yine kendi sözlerinizle suçlu çıkı-
rılacaksınız.

Matta 12: 36-37

Çevirmenin Notu

Psikiyatri üzerine yirminin üzerinde kitap yazmış Thomas Szasz, kendi zamanının saklı kalmış dehalarından biri olan Karl Kraus'u yalnızca tanıtmıyor, aynı zamanda onu daha kolay anlamamıza yardımcı olacak olaylar ve söylemler sunuyor. Ben de bu kitabı tercüme ederken Thomas Szasz kadar titiz çalıştım. Amacım kolay anlaşılır, akıcı ve temiz bir tercüme sunmak oldu. Szasz'ın kullandığı akademik ve oldukça zengin dili bağlamından çıkarmadan, aynı zenginlikte vermeye gayret ettim. Dili kullanmadaki ustalığı ve üslubunun sertliğiyle ünlenmiş Karl Kraus'un aforizmalarını tercüme ederken ana hedefim hicivlerinin anlamını yitirmemesini sağlamaktı. Onun Almancaya olan hâkimliğini Türkçeye yansıtmaya çalıştım.

Kraus'un sarf ettiği çarpıcı cümleler güçlü hicvinin ne kadar da ironi dolu olduğunu ortaya koyuyor. Onun aforizmalarını okurken dikkat edilmesi gereken en önemli şey bu. Almanca karşılığı verilen kelimelerin ve cümlelerin uygun Türkçelerini bulmamdaki yardımlarından dolayı

Thomas Szasz

babam Cem Koparal'a teŖekkür ederim. Son olarak, benim gibi genç bir mütercime böylesine önemli bir kitabı tercüme etme Ŗansı verdiği için Hayriye Ünal'a ve Hece Yayınlarına teŖekkür ederim.

Çağatay Koparal

Ön Söz

Karl Kraus kendi zamanındaki en zeki ve en ünlü psikanaliz ile psikiyatri eleştirmenlerine öncülük etse de, bu 20. yüzyılın Viyanalı edebî-entelektüel devinin adı İngilizce konuşulan dünyada son yıllara kadar âdetâ duyulmamıştı. Kraus üzerine ilk olarak 1976'da yayımlanan kitabım söz konusu durumu düzeltmek ve bu önemli şahsı Uygunsuz Davranış Bilimi¹ tarihinde, psikanalistlerin aksi yöndeki uğraşlarına rağmen, hak ettiği yere koymak amacını taşıyordu. Gerçekten de Kraus o zamanlar yeni yeni filizlenen akıl sağlığı alanına karşı eleştirilerinde o kadar haklıydı ki psikiyatrik ile psikanalitik gelenekçiler elli yıldan fazla süre onun görüşlerini ya tamamen göz ardı etti ya da birkaç üstünkörü yorumla reddetti. Aşağıdaki örnekleri de bu bağlamda değerlendirmeliyiz.

Klasik anlamda yanlı üç ciltlik Freud biyografisinde Ernest Jones, Kraus hakkında yalnızca birkaç baştan savma görüş ortaya koyar, Kraus'un "Usta"ya² neden kafa tuttuğunu açıklamaya hiç zahmet etmeden onu "Freud'un en azı-

lı rakiplerinden biri” olarak tanımlar. Buna karşın Ronald Clark, Kraus’un psikanaliz eleştirisini hatırı sayılır şekilde tartışır, belgeler ve psikanalitik hareketin başlangıç yıllarında Viyana’da gerçekten ne olduğuna dair bütün doğruları ortaya koyar.³ Whittels’in “*Fackel-Neurosis*” vakasını -Whittels’in Kraus’a *ad-hominem** saldırısı ve Kraus’un bir misillemeyle Whittels’i ve onun sahte bilimini darmadağın etmesini- tanımladıktan sonra Clark şöyle diyor: “On dört [Nisan, 1910’da] [Viyana Psikanalitik] Topluluğu’nun toplantısında, susmanın en iyi yol olduğunu düşünen Adler üyelere yorum yapmamalarını öğütledi. Freud da aynı düşüncede idi: ‘Bu konu hakkında daha fazla yorum ya da özel görüşme yapmaktan kaçınmak için son ihtar. Viyana Psikanalitik Topluluğu için ‘Kraus Vakası’ yoktur.’”⁴

Şimdi bütün bunların 1910’da gerçekleştiğini anımsayalım - Stalin ve Hitler’in “düşünce kontrolü” fikrini yaygınlaştırmasından uzun yıllar önce. İronik olarak Freud -zihinleri bağımsızlaştıran ünlü özgür düşünür- bu tekniğin en başarılı modern uygulayıcılarından biriydi. Yine de Freud uzmanları (aslında Freud savunucuları) Freud’un ünlü psikanalitik ilkeleri ile davranışları ve şahsi söylemleri arasında bağlantı kurmaya çalışıp başarısız olmaya devam ediyorlar - bu o kadar tutarsız bir girişim ki, Freud’u gelmiş geçmiş en büyük ikiyüzlülerden biri yapıyor.⁵

Zaten başka türlü de olamazdı. Psikanaliz temel bir yalan üzerine kuruldu: Ortada bir terapi değil, yalnızca iki insan arasında samimi bir konuşma vardı. “Yalnızca” dememin sebebi hayatın tehlikeli ırmaklarında seyahat eden kişiler için aydınlatan, -yol gösteren- yardım eden insan ilişkisinin reddedilemez önemini küçümsemek değil. İnsanların böyle bir ilişkinin önemini ve değerini her zaman farkında olduğunu vurgulamak. Dolayısıyla sözde psikanalizde Freud bilimsel

* Ad hominem: Söylenilen düşünceye değil, düşünceyi söyleyen kişinin konuyla alakasız bir özelliğine değinerek haklı çıkmaya çalışmak. (ç.n.)

bir tedavi keşfetmedi, sadece ruhsal şifanın kadim bir usulünü yeniden keşfedip yeniden inşa etti. Son yüzyılın dönümünde Viyana'daki eğitilmiş kişilerin “tedavi” terimini Katolik günah çıkarma ayinine benzer bir insan ilişkisi anlamında değil, hastanın vücudundaki anormal bir biyolojik olayı düzeltmek ya da iyileştirmek amacıyla yapılan, maddi-fiziksel müdahale anlamında kullandığını da bu bağlamda unutmamız gerekir.

Sahte terapinin ortaya atılmasından sonra, hastalıklı hastaların masalları olan sahte vaka hikâyeleri türedi. Bazıları araştırmacılar tarafından uyduruldu, diğerleri de müşterilerinin hasta olduğu iddiasını desteklemek için yine onlar tarafından şekillendirildi. Sonra analistlerin, hastaların olmayan hastalıklarının nedenleri üzerine kurdukları fantezi niteliğindeki sahte etiyojiler* peydahladı. Böylece psikanalizin sahte tıp yapısı tamamlandı ve sahte tedavi -tanıtım azmi ve popüler avanaklığın birleşimi tarafından- tam teşekküllü, tıbbi bir bilimsel tedaviyle eşdeğer kılındı. Kurucusunun ölümünden sonra, psikanalizin efsaneleştirilmesi müritleri tarafından sürdürüldü. Muhtemelen günümüzde en çok tanınan psikanaliz tarihçisi Peter Gay, 1981'de Torino Kefeni'nin seküler bir versiyonunu yaratıp sahte bir Freud yadigarı oluşturmaya çalışacak kadar ileri gitti: Freud'un *Interpretation of Dreams*'inin [Rüyaların Yorumu] uygun bir incelemesini sundu, onu var olmayan bir yazara atfetti, 1900'de Graz'da yayımlandığını söylediği var olmayan bir tıp dergisine yerleştirdi, onu mucizevi bir şekilde keşfettiğini, ona notlar eklediğini, onu tercüme ettiğini ve yayımladığını iddia etti ve sekiz sene boyunca onu Freudyen tarih yazımının hakiki bir parçası olarak elden ele dolaştırdı.⁶ “Fark ettim ki” diyor Gay bu sahtekârlığın girişinde, “imzalanmamış inceleme saklı kalmış bir Avusturyalı tıp dergisine, *Grazer medizinische Vierteljahresschrieffe*, XVIII, 3 (Haziran) 1900, 139-48 ait. Görünüşe göre tamamen gözden kaçmış...”⁷

* Etiyoloji: Nedeni inceleyen bilim dalı. (ç.n.)